

GAF DIEDERIK DE HELFT VAN DE TIENDEN AAN DE DUITSE ORDE?

In 1969 werd door de heemkundige studiekering "Kempenland" een boekje uitgegeven, getiteld "De heren van Cranendonk en Eindhoven", geschreven door Drs.T.Klaversma.

Een passage op blz.73 luidde als volgt:

"Op 9 april 1293 werden de voorwaarden voor een voorz ening "van Philips van Gemert, die moeilijkheden met de Duitse Orde "aldaar had gehad, door een aantal scheidsrechters vastge-"steld.

"Eén van de scheidsrechters was Willem, prior van Echternach, "welke abdij weldra ook met Philips te stellen kreeg.

"Het twistpunt zal wel gelegen hebben in de novalje tienden, "die voor de helft aan de Duitse Orde en voor de andere "helft aan Echternach waren gegeven door Dirk, miles de Ge-"mert, de voorganger van Philips. Beslist werd dat een aan-"tal burgers van Den Bosch, die aan de kant van Philips ston-"den bij in gebreke blijven van deze hun intrek moesten nemen "in oppidum de Hellemont" of "in oppidum de Indoven". Hel-"mond behoorde toen aan de hertog van Brabant, de voogd van "Echternach".

Met dit gegeven zou wellicht de oorsprong van de Duitse Orde in Gemert te verklaren zijn.

De hr.Klaversma verschaftte mijwelwillend de gegevens, die de aanleiding vormden tot de betreffende passage, het betrof de oorkonde 140 uit het - Urkunden und Quellenbuch zur Geschichte der Altluxemburgische Territorien VIII, geschreven door Camillus Wampach en de oorkonde nr.202 van 9 april 1293 welke laatste de Gemert-Heem-lezers bekend is. Zie Gemerts Heem, nr.48, bladz.10.

De oorkonde 140, gedateerd mei 1270, is een nieuwkomer in de lijst van Gemertse Archivalia en indien we Mgr.Frenken geloven (Bossche Bijdragen VII, 1925-1926) dat de akte gedateerd 25 maart 1270, waarin hertog Jan van Brabant verklaart dat niet hem maar deels de Duitse Orde deels Diederik van Gemert de heerschappij over Gemert toekomt, gelezen moet worden als zijnde Maria Boodschap 1271, dan is deze nieuwkomer zelfs de oudste akte die geheel op Gemert betrekking heeft. (een waardevolle aanwinst, dank u wel, mijnheer Klaversma). De vertaling van Rektor Pennings en H.van Bavel van de latijnse tekst uit het boek van Wampach laten echter (nog)

niet toe de beschreven passage als juist zijnde in te passen in de Gemertse geschiedschrijving, omdat van een schenking door Diederik aan de Duitse Orde geen sprake is.

Bestudering van de akte, gedateerd 1288, in septimana Penthecosten (de Pinksterweek), en aanwezig in het Rijksarchief 's-Hertogenbosch, kan wellicht het een en ander aanvullen en een nieuw licht doen schijnen over Gemerts vroegste geschiedenis; regest nr.2 uit het repertorium van de Commandarij Gemert gewaagt namelijk opnieuw van "de tienden", die door de abdij van Echternach vernieuwd worden naar het inzicht van haar oude schenkingsbrieven. Het bezigen van het woord "oude schenkingsbrief" wordt toch wel zeer interessant.

Ad Otten.

Akte van mei 1270. Uit C.Wampach. Urkunden und Quellenbuch. Echternach. Deel VIII. Oorkonde 140, pag.162, 164.

Vertaling uit het Latijn van H.v.Bavel en M.H.J.Pennings.

Wij, Henricus, abt bij de gratie Gods en het hele convent van het klooster Echternach, in het bisdom Trier, maken bekend aan allen, die zowel op heden als in de toekomst deze brief zullen lezen of horen lezen, dat wij hebben toegestaan en toestaan(1) bij deze aan ridder Diederik van Gemert en aan zijn opvolgers of wettige erfgenamen voor altijd ten opzichte van(wat betreft) het vaste gedeelte van de tienden van de opbrengst van het land, welk gedeelte ons toekomt uit het landgoed te Gemert, eigendom van Diederik zelf - welk landgoed hij in gedeelde eigendom bezit met de commandeur en de broeders van het Duitse Huis te Gemert - één mud rogge volgens de maat van Bakel, ieder jaar uit de genoemde tienden aan ons te Gemert te voldoen door dezelfde Diederik en zijn opvolgers op de feestdag van Maria Lichtmis.

En zo Diederik zelf en zijn wettige erfgenamen en opvolgers bij de genoemde betaling van de genoemde overeenkomst over tijd zouden zijn wat betreft de voornoemde termijn of zouden nalaten te betalen, zullen wij vanaf die tijd zonder enig verzet en beroepsmogelijkheid van Diederik zelf, van zijn erfgenamen en van ieder ander de vrije beschikking hebben en kunnen hebben over de voornoemde tienden en deze rustig en zonder tegenstand in bezit nemen en erover beschikken.

Ter herinnering hiervan is dit geschrift hiernaar opge-

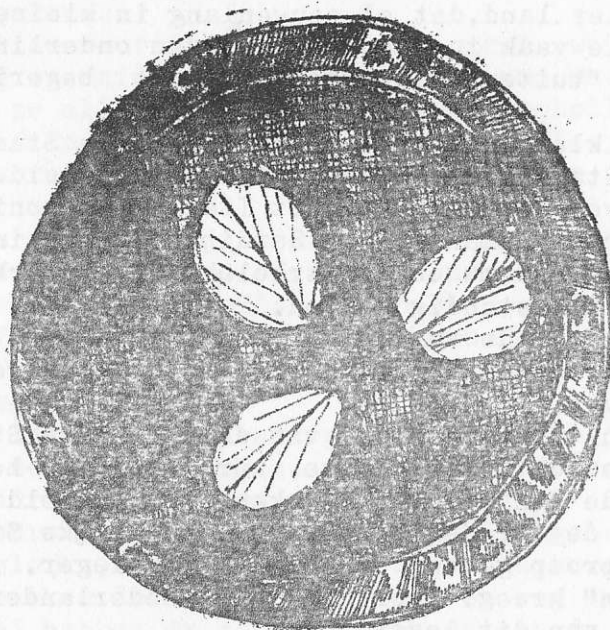
steld, bekrachtigd met ons abbatiaal zegel, waarmee ook wij, conventualen ons verenigen, met dat van broeder Walter, gezegd van Kleef, commandeur van het Duitse Huis te Gemert en van Diederik, voornoemde ridder.

Gedaan en gegeven te Gemert in de maand mei in het jaar des Heren 1270.

- 1) Diederik mag (latijn:concedimus = wij staan toe), - wij zouden zeggen moet - betalen 1 mud rogge, vanwege zijn blootgedeeeld recht op de novaliën.

We kunnen omschrijven b.v. - staan toe, dat Diederik zijn gedeeld recht behoudt tegen betaling van 1 mud rogge: of wel: als tegenprestatie voor zijn recht op de novaliën.

Wapen van de Heren van Gemert. Drie zilveren bladen zonder steel op een zwarte ondergrond.